

**„Pan Tadeusz” –
konteksty i świat przedstawiony
pomocą edukacyjną dla uczniów**

MUZEUM
PANA
TADEUSZA
OSSOLINEUM

Pan Tadeusz – konteksty i świat przedstawiony

Bohaterowie

Karta pracy do filmu edukacyjnego:

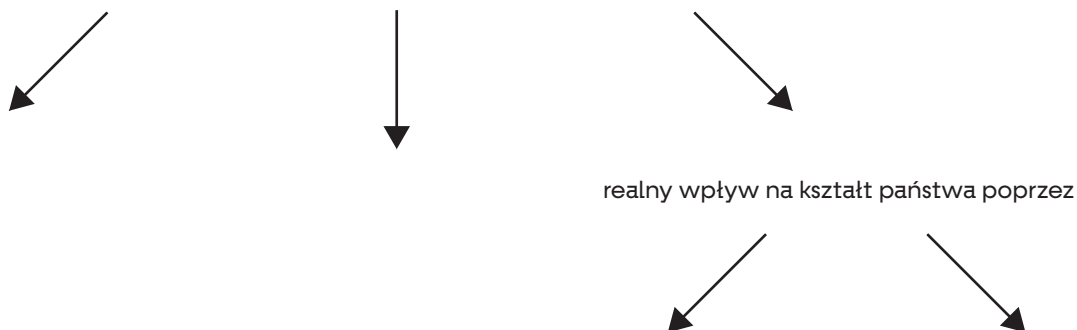
Szlachta

Zbiorowym bohaterem utworu Adama Mickiewicza pt. *Pan Tadeusz* jest szlachta. Na podstawie informacji zawartych w filmie postaraj się rozwiązać poniższe zadania dotyczące tego stanu społecznego – niezwykle istotnego w funkcjonowaniu I Rzeczypospolitej.

1 Res Publica

Uzupełnij poniższy diagram charakteryzujący rolę, jaką pełniła szlachta w czasach Rzeczypospolitej Obojga Narodów.

Szlachta, jako warstwa społeczna, która wykształciła się z, miała wiele praw, między innymi:

2 Nowa rzeczywistość

Pan Tadeusz powstawał w latach 1832–1834, kiedy Polska znajdowała się pod zaborami. Szlachta na skutek politycznych okoliczności była zmuszona do głębokich przemian wewnętrznych. Opisz krótko, na czym polegały te przemiany również w kontekście zmian w myśleniu o własnej tożsamości.

3 Warstwy szlacheckie

W I Rzeczypospolitej prawo gwarantowało równość szlachecką, jednak ten stan społeczny był wewnętrznie podzielony ze względu na zamożność. Uporządkuj wymienione poniżej warstwy szlacheckie w kolejności od najzamożniejszych aż po drobną szlachtę, a następnie scharakteryzuj krótko każdą z nich.

szlachta średniozamożna | gołota | magnateria | szlachta zagrodowa

4 Szlachta w *Panu Tadeuszu*

Połącz poszczególnych bohaterów *Pana Tadeusza* z odpowiednią warstwą szlachecką, z której się wywodzili.

MAGNATERIA

SZLACHTA ŚREDNIOZAMOŻNA

SZLACHTA ZAGRODOWA

GOŁOTA

Bartek Prusak

Ewa Horeszkówna

Sędzia Soplica

Rejent

Jacek Soplica

Stolnik Horeszko

Maciek nad Maćkami

Podkomorzy

Maciek Konewka

Tadeusz Soplica

Bartek Brzytewka

Maciek Chrzyciel

Hrabia

Gerwazy Rębajło

Asesor

5 *Jak świat jest boży, tak on był nasz własny!*

Adam Mickiewicz w swoim poemacie nakreślił romantyczny obraz szlachty polskiej. Jak postrzegał tę warstwę społeczeństwa, jakie pokazał jej zalety i przywary?

Ciekawostka: cytata z tytułu zadania, wykorzystany również w filmie edukacyjnym, pochodzi z *Epilogu* napisanego przez Mickiewicza po ukończeniu całego poematu w 1834 roku, jednak nieopublikowanego za jego życia. Pierwszy raz został wydrukowany z pozostałymi księgami *Pana Tadeusza* pięć lat po śmierci poety, czyli w 1860 roku. Do ówczesnego wydania został dołączony jako prolog, czyli tekst poprzedzający właściwy początek utworu.

6 *Prawda czy fałsz?*

Przeczytaj poniższe zdania i zdecyduj, czy są one prawdziwe, czy fałszywe.

- ◆ Szlachta polska jest zbiorowym bohaterem *Pana Tadeusza*.
- ◆ W poemacie przedstawiony został obraz rzeczywistości szlacheckiej z czasów przedrozbiorowych.
- ◆ Pomimo zmieniającej się rzeczywistości politycznej rola szlachcica pozostawała zawsze taka sama.
- ◆ Mickiewicz w swoim poemacie daje pełen obraz szlacheckiego społeczeństwa – od warstw najwyższych po szaraczków.
- ◆ Nie wszystkie warstwy szlacheckie składały się z wolnych obywateli Rzeczypospolitej.
- ◆ Magnaci byli ludźmi wykształconymi.
- ◆ Stolnik Horeszko, jeden z przedstawicieli magnaterii w *Panu Tadeuszu*, był obecny jedynie we wspomnieniach i opowieściach pozostałych bohaterów.
- ◆ Stolnik Horeszko wykorzystywał Jacka Soplicę, aby zrealizować swoje cele.
- ◆ Najwyższą warstwę społeczną Rzeczypospolitej nazywano tradycyjnie arystokracją.
- ◆ Hrabia nie był jedynym spadkobiercą zamku, o który toczy się spór.
- ◆ Hrabia odrzucał wpływy mody zagranicznej i hołdował jedynie szlacheckim zwyczajom i tradycjom.

- ◆ Zamek Horeszków stał się interesujący dla Hrabiego dopiero, gdy usłyszał on romantyczną historię, która rozegrała się w murach tej budowli.
- ◆ Szlachta średniozamożna była najmniej liczną grupą ukazaną na kartach poematu.
- ◆ Adam Mickiewicz scharakteryzował przedstawicieli szlachty średniozamożnej, korzystając z pełnionych przez nich funkcji politycznych.
- ◆ Soplica swoimi słowami i zachowaniem prezentował ciągłość polskich tradycji i obyczajów.
- ◆ Bohaterowie poematu nie mogli pokładać nadziei na kontynuowanie szlacheckich tradycji w nowym pokoleniu.
- ◆ Szlachta zagrodowa to najliczniej reprezentowana warstwa szlachecka ukazana w *Panu Tadeuszu*.
- ◆ Przywarą rodu Dobrzyńskich było stawianie siły i wiary we własne możliwości nad rozsądkiem i trzeźwą oceną sytuacji.
- ◆ Dobrzyńscy byli niegdyś ważną i bogatą szlachtą.
- ◆ Maciek Konewka ukazany został jako głos wielkiej mądrości życiowej.
- ◆ Rębajło nigdy nie był wiernym sługą rodziny Horeszków.
- ◆ Gerwazy był osobą odważną, sprytną, ale także mściwą i upartą.